

ABSTRAKT

„To je strašné. Dneska už se nedá věřit vůbec nikomu.“

- Dawn Butler

V této dizertaci se zabývám fenoménem zrady v oboru psychologie. I přes skutečnost, že příkladů zrady se najde celá řada, existuje relativně málo teorií, zabývajících se dynamikou zrady, jejím vnímáním závislým na kontextu nebo schopností předjímat porušení důvěry dříve, než k němu dojde. Obecně řečeno, existuje výrazná mezera v našich znalostech zrady i přes její zjevnou hojnost v lidském chování.

Existuje několik přístupů ke zkoumání zrady sahajících od evoluční psychologie až po psychologii organizace. Nicméně tato oblast postrádá jednotný přístup a jednotné uchopení problému. Ve své práci se snažím zkoumat a budovat na všech těchto dostupných teoriích, abych zodpověděl následující otázky: (1) Je zrada kontextově specifická? Spouští určitý kontext vnímání určitého chování coby zrádného? (2) Jakou roli hraje záměr ve vnímání zrady? V jakém kontextu je záměr vůbec relevantní? (3) Jsme vůbec schopni předvídat zradu? Existují nějaké emoční nebo komunikační znaky blížící se zrady?

Ve výzkumné části této práce dále zkoumám zradu čtyřmi různými způsoby. Ptám se na barevné asociace ke zradě za účelem prozkoumání převažujících emocí se zradou spojených. Provádím rozhovory, abych zjistil více o postojích lidí ke zradě a jejich zkušenostech s ní. S použitím dotazníku nechávám respondenty hodnotit míru zrádnosti určitých situací a konečně ve du hry Diplomacie simulující „zradu plodící podmínky“ v malých skupinách, kde se účastníci pravidelně hodnotí co do míry vzájemné komunikace a sympatií.

Výsledky ukazují, že barvou nejčastěji asociovanou se zradou je červená a černá (respektive obecněji řečeno tmavá).

V prováděných rozhovorech se jako dominantní témata objevovaly emoce, popisy a kontexty spojené se zradou. Součástí výsledků je i provizorní seznam situací považovaných za zrádné a snaha zmapovat co zradu spouští nebo co naopak zabraňuje zradě. Dále zde navrhuji laickou definici jako činu, který záměrným porušením očekávání skrze zneužití slabého místa určité osoby vede k její újmě a jejím ztrátám.

V následném výzkumu se mi podařilo potvrdit větší část hypotéz, což naznačuje, že zrada skutečně je kontextově specifická a že některé činy, vnímané jako zrádné buď v partnerském vztahu, přátelství, aférce nebo spojenectví nebudou takto vnímané v jiném.

V mém posledním zde prezentovaném výzkumu jsem byl schopen identifikovat určitou prediktivní schopnost komunikace členů skupiny ve vztahu ke zradě. Nicméně možnosti její aplikace mimo experimentální situaci se jeví jako omezené.